

MILJØ-
DIREKTORATET

FAKTAARK

M-1113 | 2018

Kilde: Miljødirektoratet

Miljøkrav for slakterier og kjøttbearbeidende industri

Miljøutfordringene i bransjen er særlig knyttet til utslipp av organisk materiale, næringsalter og fett i avløpsvann, bruk og utslipp av kjemikalier som rengjørings- og desinfeksjonsmidler, luktproblematikk og håndtering av avfall. Virksomheter innenfor slakteri- og kjøttbearbeidende industri er underlagt en rekke miljøkrav. I dette faktaarket finner du de viktigste som gjelder din bedrift.

Hvilket regelverk gjelder for din bedrift?

Krav om tillatelse etter forurensningsloven

Slakterier og kjøttbearbeidende industri som kan medføre fare for forurensning, trenger tillatelse etter forurensningsloven § 11. I tillatelsene settes vilkår for å motvirke at forurensning fra virksomheten fører til skader og ulemper.

Fylkesmannen er forurensningsmyndighet og behandler søknad om tillatelse og fører tilsyn ved virksomhetene.

Hva reguleres i tillatelsen

I tillatelsene settes vanligvis vilkår om blant annet ramme for produksjonen, utslippsbegrens-

ninger for utslipp til luft og vann, lukt og støy, utslippspunkter, håndtering av avfall, utslippskontroll og rapportering til forurensningsmyndigheten. Ofte stilles også krav til miljøovervåking i resipienten.

Utslipp til vann

Avløpsvann fra slakterier og kjøttbearbeidende industri inneholder næringsalter og organisk materiale, og kjemikalier som er brukt ved rengjøring og desinfeksjon. Dårlig rensed avløpsvann kan medføre forurensning av vannforekomstene, og dermed blant annet eutrofiering, tilgrising og forråtning. Utslipp av fett, organisk materiale og kjemikalier kan også ha negativ påvirkning på renseseffekten i kommunale rensesanlegg.

I tillatelsene settes som regel utslippsgrenser for komponenter som fett, organisk stoff, suspendert stoff og næringssalter. Ofte reguleres både konsentrasjon og mengde. Utslippsgrensene settes med bakgrunn i hva som kan oppnås ved bruk av beste tilgjengelige teknikker og vurdering av resipienten.

All forurensning fra virksomheten er isolert sett uønsket. Selv om utslippene holdes innenfor utslippsgrenser fastsatt i tillatelsen skal bedriften redusere sine utslipp så langt dette er mulig uten urimelige kostnader.

Virksomhetene kan velge ulike teknikker for å oppnå utslippskravene. All kontakt mellom vann og biologisk materiale fører til at vannet forurenses. Store mengder vann med lavt innhold av uønskete stoffer kan være vanskelig å rense. Mekanisk oppsamling av spill før vasking/spyling reduserer vannforbruket. Forhåndsbløting av gulv og utstyr reduserer også behovet for spyling. Hvordan produksjonen innrettes påvirker også vannforbruket og bruk av vaskemidler og desinfeksjonsmidler. Rekkefølgen på produksjoner bør derfor planlegges med sikte på å unngå unødvendig vasking, og avløpsstrømmene bør holdes adskilt slik at kvaliteten på strømmene er kjent. Rensing av avløpsvannet kan foregå i en rekke trinn. De fleste bedrifter har en eller annen form for mekanisk rensing. I tillegg kan de ha biologisk forbehandling (aerob eller anaerob) for å redusere oksygenforbruket før avløpet sendes til kommunalt nett. Noen har også kjemisk rensing. Vanlige renseinnretninger er siler/rister, fettavskiller, kjemisk felling og biologisk behandling. Bedrifter som ikke er tilknyttet kommunalt renseanlegg må ofte i tillegg ha flotasjonsanlegg eller sedimenteringsanlegg samt slambehandling.

Måling av utslipp til luft og vann

Bedriftene må kartlegge utslipp til luft og vann, og kontrollere utslippene gjennom representative målinger. Bedriftene vil finne de konkrete kravene knyttet til utslippskontroll i tillatelsen sin.

Faktaarket «Forventninger til industriens utslippskontroll (2748/2010)» fra Miljødirektoratet utdyper hvilke forventninger forurensningsmyndighetene har til bedriftenes målinger av utslipp. Miljødirektoratet har også en veileder om industrielle måleprogram (M6-2013).

Overvåking av resipient

Forurensningsmyndigheten forventer at virksomhetene følger med på miljøtilstanden i resipienten. I nyere tillatelser er det stilt krav om at bedriften skal overvåke hvordan utslipp fra virksomheten påvirker økologisk og kjemisk tilstand i vannforekomsten. Der det pågår vannovervåking i regi av Fylkesmannen eller vannregionmyndigheten bør bedriften så langt det er mulig bidra i felles overvåkingsprogram
<http://www.vannportalen.no/>
<https://vann-nett.no/portal/>

Industriutslippsdirektivet (IED) i Norge

I Norge er kravene i industriutslippsdirektivet (IED) tatt inn i forurensningsforskriften og avfallsforskriften fra 1. august 2016. Slakterier og kjøttbearbeidende industri er omfattet av dette regelverket hvis produksjonskapasiteten er over det som er angitt i forurensningsforskriften kap. 36 vedlegg I punkt 6.4.

https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2004-06-01-931/KAPITTEL_10#KAPITTEL_10

Til støtte for gjennomføring av regelverket utarbeides BAT-referansedokument (BREF) som beskriver beste tilgjengelige teknikker for ulike bransjer. For hver bransje fastsettes det etter hvert BAT-konklusjoner med forpliktende utslippsnivåer (BAT Associated Emission Levels, BAT-AEL).

Forurensningsmyndigheten skal sikre at vilkår i tillatelser til berørte virksomheter er i tråd med nye BAT-konklusjoner og at anlegget overholder vilkårene senest fire år etter at BAT-konklusjonene er publisert. Forurensningsmyndigheten vil derfor revidere tillatelser når nye BAT-konklusjoner vedtas.

I 2018 ble det satt i gang arbeid med å revidere eksisterende BREF for "*Slaughterhouses and Animal By-products Industries*" som er fra 2005. Revisjon av BREF for "*Food, Milk and Drink Industries*" pågår, og det foreligger utkast til BREF og nye BAT-konklusjoner. Oversikt over BREF og BAT-konklusjoner finnes her: <http://eippcb.jrc.ec.europa.eu/reference/>. Hvilke aktiviteter og prosesser retningslinjene gjelder for framgår av «scope». Virksomheter som ikke er «IED-virksomhet» pga. lavere produksjonskapasitet vil også kunne ha nytte av BREF-dokumentene i sitt arbeid.

Forbrenningsanlegg (energiforsyning)

Mange virksomheter har forbrenningsanlegg for egen energiforsyning. Anlegg for rene brenslere (olje, gass, rent biobrensel) med kapasitet 1-50 MW (innfyrt effekt) reguleres av forurensningsforskriften kapittel 27. For enkelte virksomheter er det satt andre vilkår til forbrenningsanlegget i tillatelsen etter forurensningsloven.

Avfall og biprodukter

Bedriften skal sørge for at alt avfall som oppstår i virksomheten blir brakt til lovlig avfallsanlegg eller gjennomgår gjenvinning, slik at det enten opphører å være avfall eller på annen måte kommer til nytte ved å erstatte materialer som ellers ville blitt brukt, jf. forurensningsloven § 32 om håndtering av næringsavfall. Det kan i tillegg være stilt krav til avfallshåndtering i tillatelsen etter forurensningsloven.

Ved slakterier og kjøttbearbeidende industri vil det oppstå mye overskuddsmateriale som vil være å anse som animalske biprodukter i henhold til animaliebiproduktforskriften. Denne forskriften forvaltes av Mattilsynet. I tillegg til levering til lovlig anlegg for sluttbehandling eller kompostering åpner animaliebiproduktforskriften blant annet for bearbeiding til framstilling av fôr. Animaliebiproduktforskriften har først og fremst til formål å ivareta hensynet til smitte, hygiene og mattrygghet, ikke forurensningsmessige forhold.

Et biprodukt i animaliebiproduktforskriften forstand vil ikke nødvendigvis være et biprodukt i forurensningslovens forstand. Grensen mellom biprodukt og avfall har likevel ofte liten betydning fordi forurensningsloven § 32 uansett åpner for gjenvinning av slikt materiale ved at det erstatter annet materiale som ellers ville ha vært brukt til fôrproduksjon. Levering til slike anlegg vil derfor være lovlig etter forurensningsloven § 32. Animaliebiproduktforskriften og forurensningsloven med forskrifter gjelder parallelt, slik at animaliebiproduktforskriften ikke uttømmende regulerer lovlig bruk av animalske biprodukter. Håndteringen må også være i tråd med forurensningsregelverket.

Lagring av avfall og biprodukter kan medføre fare for forurensning i form av avrenning, uhellsutslipp og lukt. Forurensningsloven § 7 setter et generelt forbud mot (fare for) forurensning. I tillegg til å forby eventuell oppstått forurensning dersom det ikke er gjort lovlig, innebærer bestemmelsen at virksomhetene må lagre biprodukter og avfall slik at det ikke oppstår fare for forurensning. Avfall og biprodukter må lagres slik at det ikke medfører avrenning. Uhellsutslipp er alltid ulovlige. Vurderingen av om eventuell lukt fra lagringen er lovlig må ta utgangspunkt i krav i tillatelsen. Hvis dette ikke er regulert uttrykkelig, avhenger lovligheten i utgangspunktet av om eventuell forurensning fra håndteringen er en påregnelig del av virksomheten som det er gitt tillatelse til. Det er ofte stilt vilkår i tillatelser om å forebygge og redusere luktplager fra virksomheten. Det kan også være satt immisjonsgrenser for lukt ved omkringliggende boliger mv.

Farlig avfall

På grunn av særlige krav til hygiene og matsikkerhet har næringsmiddelindustrien betydelig forbruk av vaskemidler og desinfeksjonsmidler. Noen har også egne laboratorier. De fleste virksomheter vil også ha farlig avfall som følger av generell drift og vedlikehold av bygningsmasse og maskiner/utstyr.

Avfallsforskriften kapittel 11 om farlig avfall bestemmer hva som er farlig avfall. Virksomheten har selv ansvar for å undersøke om avfall som oppstår er farlig avfall.

- Farlig avfall må lagres forsvarlig uten fare for lekkasje
- Farlig avfall skal leveres til lovlig mottak for farlig avfall innen 1 år, og leveringens skal dokumenteres i avfallsdeklareringsno

Bedriften må ha rutiner for håndtering av farlig avfall innarbeidet i sin internkontroll.

Kjemikalier

Aktsomhetsplikt

Virksomheter som bruker eller på annen måte behandler produkter som kan føre til skade på helse og miljø, skal vise aktsomhet og treffe rimelige tiltak for å forebygge og begrense slik virkning, jf. produktkontrollloven § 3.

Substitusjonsplikt

Virksomheter som bruker produkter med innhold av kjemisk stoff som kan føre til skade på helse og miljø skal vurdere om det finnes alternative produkter som har lavere risiko for slik virkning. Virksomheten skal i så fall velge dette alternativet, hvis det kan skje uten urimelig kostnad eller ulempe, jf. produktkontrollloven § 3a.

Kjemikalietanker med oppsamlingskar.
Foto: Miljødirektoratet

Internkontroll

Internkontrollforskriften setter krav til at virksomhetene utarbeider og gjennomfører et systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i sin virksomhet. Internkontrollen skal tilpasses virksomhetens art, aktiviteter, risikoforhold og størrelse i det omfang som er nødvendig for å etterleve krav i helse-, miljø- og sikkerhetslovgivningen.

Virksomheten skal blant annet ha kunnskap om hvilke miljøkrav som gjelder for virksomheten, fastsette miljømål, kartlegge farer og problemer og på denne bakgrunn vurdere risiko (miljøriskovurdering), utarbeide tilhørende planer og tiltak for å redusere risikoforholdene, og iverksette rutiner for å avdekke, rette opp og forebygge overtredelser av krav og foreta regelmessig gjennomgang av internkontrollen for å sikre at den fungerer som forutsatt, jf. internkontrollforskriften § 5.

Bedriften må gjennom sitt internkontrollsystem dokumentere at den har et bevisst forhold til hvilken risiko virksomheten kan utgjøre for miljøet.

- Hvilke hendelser kan oppstå?
- Hvilke tiltak skal settes inn for å redusere sannsynligheten for at uhell oppstår?
- Hvilke tiltak skal settes inn dersom noe skjer?

Bedriften må som et minimum vurdere risiko for forurensning og skade på miljøet ved:

- akuttutslipp
- utslipp til vann
- håndtering/lagring av biprodukter og avfall
- bruk og lagring av kjemikalier

Bedriften skal ha oversikt over hvilke kjemikalier som benyttes i virksomheten med tilhørende kjemikaliedokumentasjon og sørge for at oppdaterte sikkerhetsdatablad er tilgjengelige, ha rutiner for å sikre at forbudte stoffer ikke brukes og kunne dokumentere substitusjonsvurderinger for farlige kjemikalier.

FAKTA: HVEM FØLGER OPP REGELVERKET?

Fylkesmannen er forurensningsmyndighet for virksomhetene, jf. K lima- og miljødepartementets rundskriv T-3/12 "Fylkesmannens myndighet etter forurensningsloven, oregningslova og produktkontrollloven".

Fylkesmannen følger opp bransjens etterlevelse av forurensningsregelverket, avfallsregelverket, internkontrollforskriften og produktkontrollloven §§ 3 og 3a.

NYTTIGE LENKER

[Om farlig avfall](#)—miljødirektoratets tema-sider om farlig avfall

[Elektronisk avfallsdeklarerer](#)— informasjon og veiledning til elektronisk avfallsdeklarerer

[Faktaark M-550 | 2016 Har virksomheten din farlig avfall?](#)

[Miljødirektoratets temasider om kjemikalier](#)

[Substitusjonsveileder](#)—veileder til substitusjonsplikten

[Faktaark M-104 | 2015 Substitusjonsplikten](#)

[Kjemikalier og miljøgifter på miljøstatus.no](#)

Lukt:

<http://www.miljodirektoratet.no/old/klif/publikasjoner/3019/ta3019.pdf>

Faktaark - forventninger til industriens utslippskontroll:

<http://www.miljodirektoratet.no/old/klif/publikasjoner/2748/ta2748.pdf>

Veileder - industrielle måleprogram
<http://www.miljodirektoratet.no/Documents/publikasjoner/M6/M6.pdf>

Utslipp og miljøtilstand:

www.norskeutslipp.no - oppdatert informasjon om utslipp, produksjonsmengder og avfall fra virksomheter

www.vannportalen.no
www.vann-nett.no

Mattilsynet.no

[Veileder animalske biprodukter \(1069/2009 og 142/2011\) - \(application/pdf\)](#)

https://www.mattilsynet.no/fisk_og_akvakultur/animalske_biprodukter/

Regelverk:

www.lovdata.no
www.regelhjelp.no

For mer informasjon kontakt fylkesmannen
www.fylkesmannen.no